

Bölüm 3

Çekirdeğin Yapısı

Prof. Dr. Bahadır BOYACIOĞLU

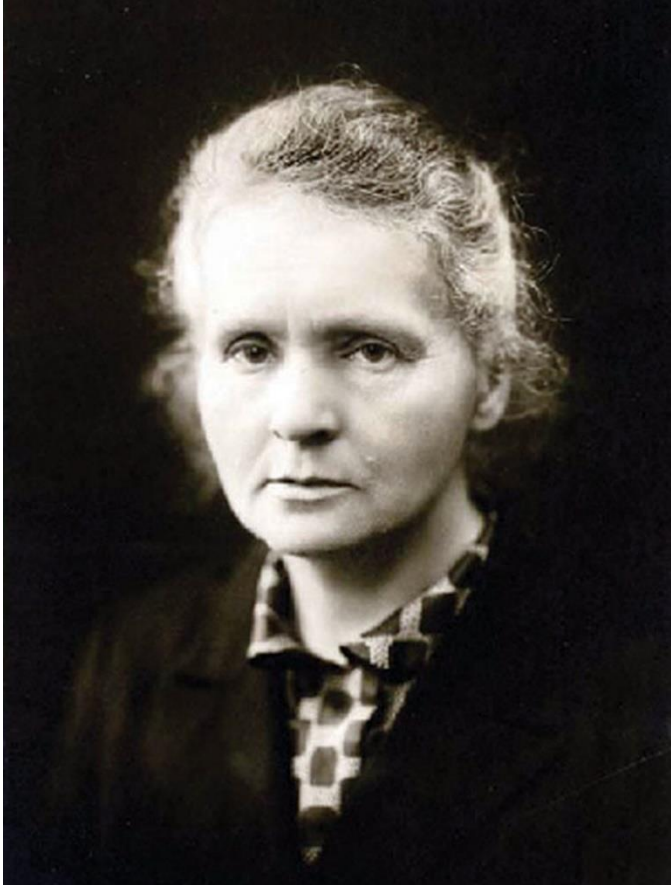
İÇİNDEKİLER

- ▶ Radyoaktiflik
- ▶ Radyoaktif Bozunma
- ▶ Doğal Radyoaktiflik
- ▶ Çekirdek Reaksiyonları

Radyoaktiviteyi kim keřfetti?

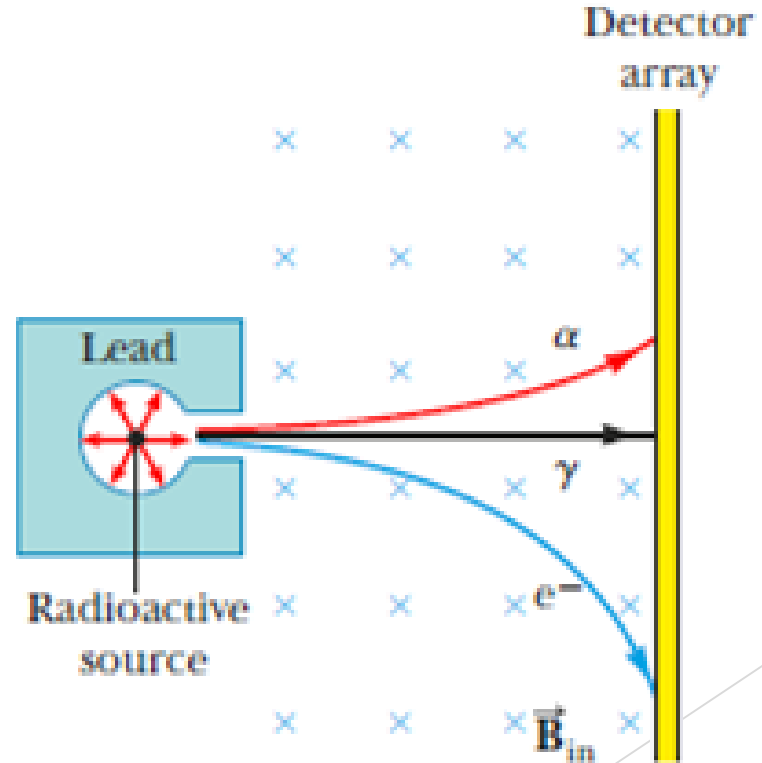
Antoine Henri Becquerel

Marie Curie

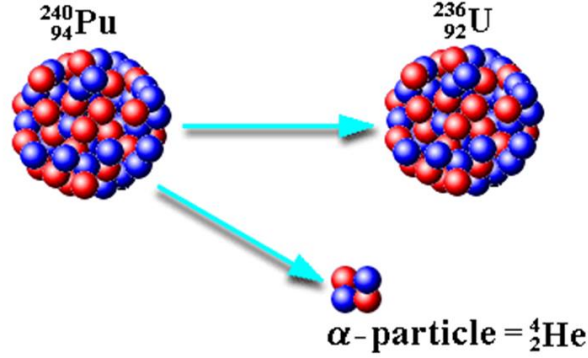
Radyoaktiflik

- Bir radyoaktif madde tarafından üç tür radyasyon yayılabilir:
  - Alfa (α) : ${}^4_2\text{He}$ çekirdekleri;
  - Beta (β) : elektron ya da pozitronlar
  - Gama ışını (γ) : yüksek enerjili fotonlar

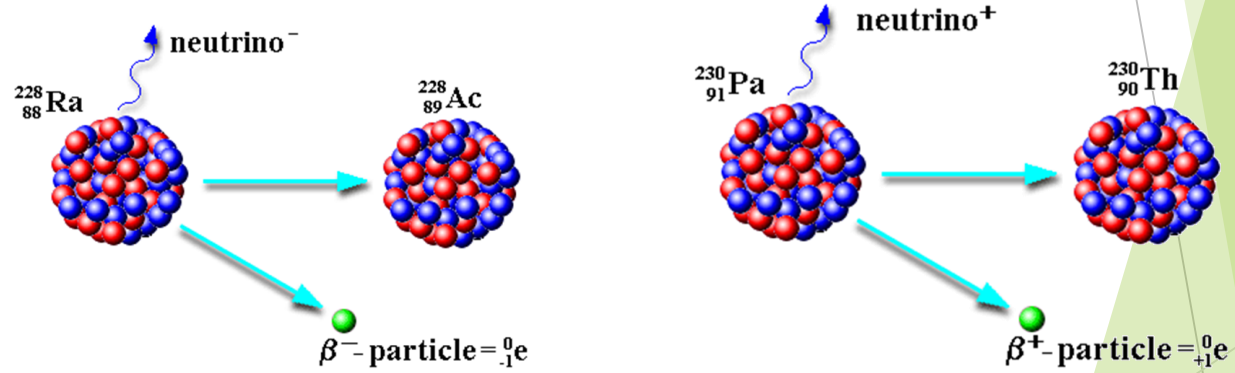

Radyoaktivlik

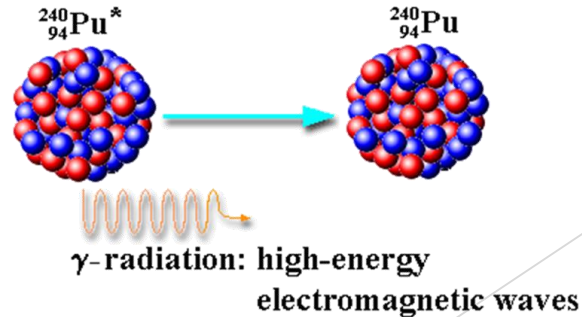
► Alfa (α) : ${}^4_2\text{He}$ çekirdekleri;

► Beta (β) : elektron ya da pozitronlardır

► Gama Işını (γ) : yüksek enerjili fotonlar

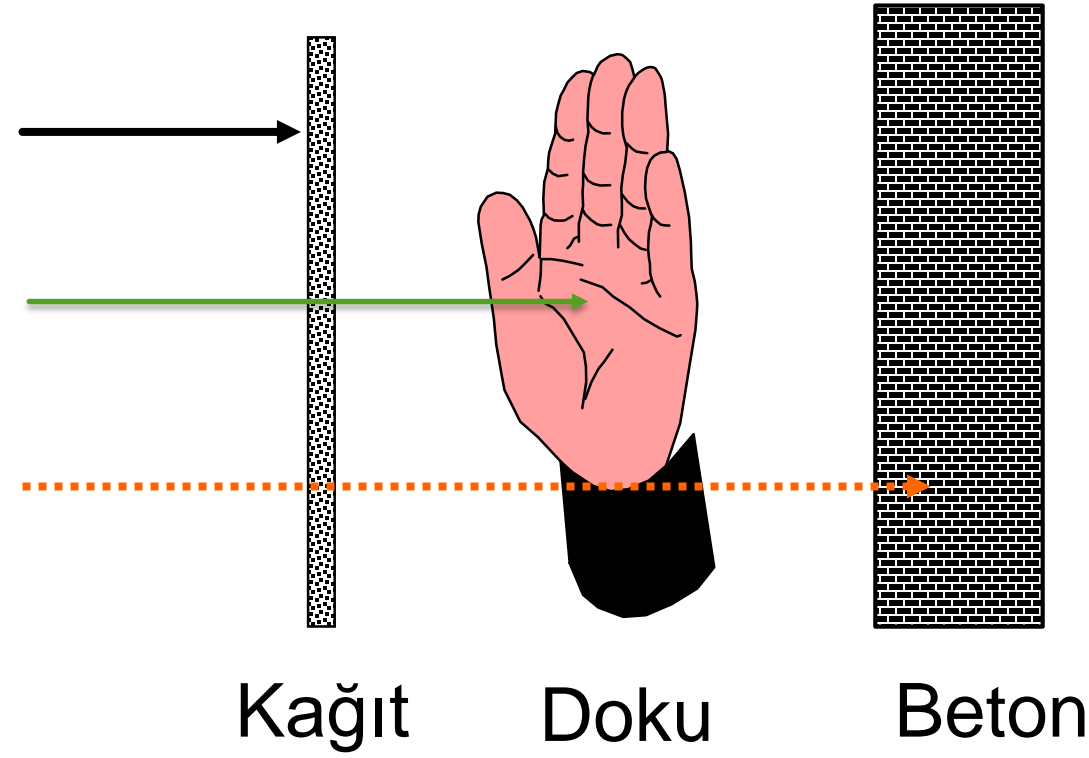

Radyoaktiflik

Alfa parçacıkları($2n, 2p$)

Beta parçacıkları(e^- or $+$)

Gama ışını-Fotonlar (hf)

Radyoaktif Bozunma

- ▶ Bir radyoaktif numunenin aktivitesi, atomların bozulmaya maruz kalma oranıdır.
- ▶ $N(t)$, herhangi bir t anında mevcut atomların sayısı ise, o zaman R aktivitesi

$$R = -\frac{dN}{dt}$$

dN/dt negatiftir, bu nedenle aktivite pozitif bir niceliktir.

SI aktivite birimi, becquerel: 1 becquerel = 1 Bq = 1 parçalanma / saniye.

CGS aktivite birimi curie (Ci) : 1 curie = 1 Ci = 3.70×10^{10} parçalanma/s = 37 GBq.

Radyoaktif bir numune için genel bir bozulma eğrisi aşağıdaki gibidir:

$$N = N_0 e^{-\lambda t}$$

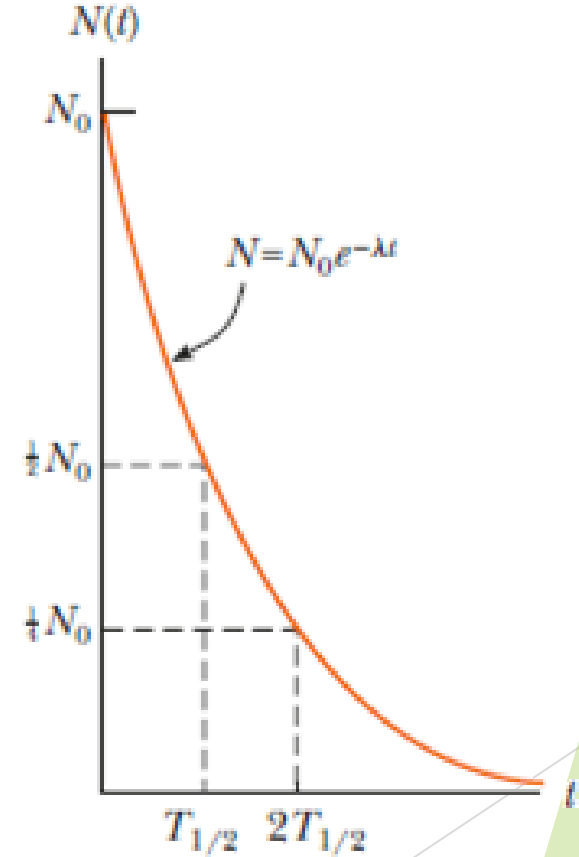
Burada N , t anında mevcut olan radyoaktif çekirdeklerin sayısıdır, N_0 ise $t=0$ anında mevcut çekirdek sayısıdır.

Radyoaktif Bozunma

Yarılanma ömrü

- Radyoaktif bozunmanın karakterizasyonu için yararlı olan bir başka parametre, $T_{1/2}$ yarı ömrüdür. Bir radyoaktif maddenin yarı ömrü, verilen radyoaktif çekirdek sayısının yarısının bozunması için gereken süreyi belirtir. Yarılanma ömrü kavramını kullanarak, aşağıdaki gibi yazılabileceği gösterilebilir:

$$T_{1/2} = \frac{\ln 2}{\lambda} = \frac{0.693}{\lambda}$$

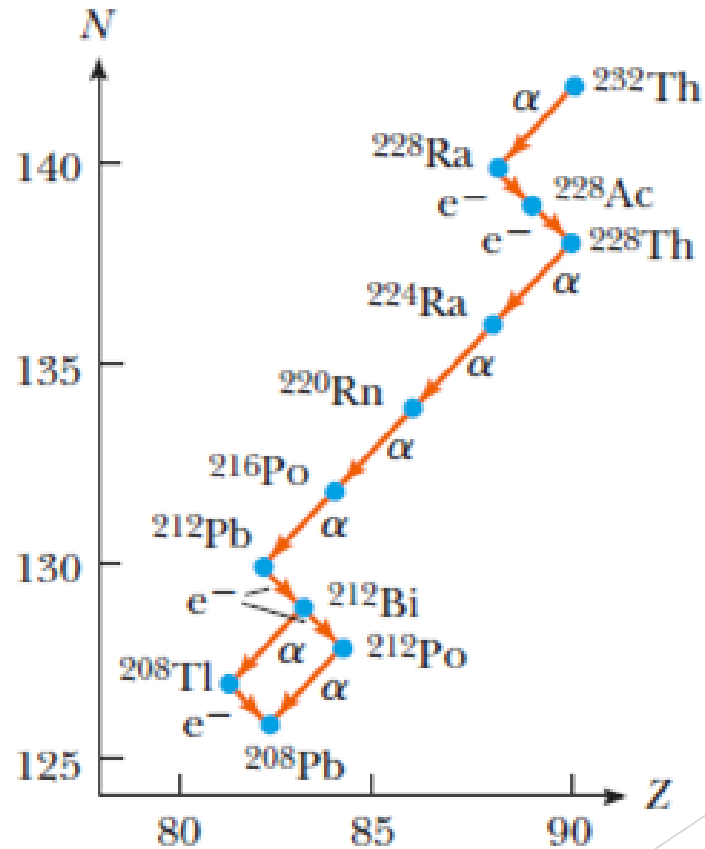

Doğal Radyoaktiflik

- Radyoaktif çekirdekler genellikle iki gruba ayrılır:
  - (1) Doğada bulunan, doğal radyoaktiviteye neden olan kararsız çekirdekler ve
  - (2) Nükleer reaksiyonlarla laboratuvarında üretilen ve yapay radyoaktivite gösteren çekirdekler.

Bozunma serisi ^{232}Th ile başlar ve ^{208}Pb kurşun izotopu ile sonlanır

Çekirdek Reaksiyonları

Çekirdeklerin yapısını enerjik parçacıklarla bombalayarak değiştirmek mümkündür. Bu tür değişikliklere çekirdek reaksiyonları denir. Rutherford, Bombardıman edilen parçacıklarla doğal olarak oluşan radyoaktif kaynakları kullanarak çekirdek reaksiyonlarını ilk gözlemleyen kişi oldu.

Alfa parçacıklarının azot atomlarıyla çarpışmasına izin verildiğinde protonların serbest bırakıldığını bulmuştu.

